
STUDIES ON MEDIATION AT COMMUNITARIAN AND NATIONAL LEVEL**Oana Gălățeanu, Assist. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați**

Abstract: The mediation, as a procedure for solving conflicts born in the multitude of social relations, appeared in the 20th century in the United States of America. In Europe it appeared especially after the 1990s, generated by the problem of the courts being confronted more and more with numerous and complex litigations. In Romania, this procedure occurred after the year 2000, being promulgated in 2006 a law regarding the mediation activity and the organization of the mediator profession, law that had been improved in the meanwhile.

In this study there are presented the studies at the European Union level regarding the mediation, as well as a series of positive and negative aspects related to the mediation which the legal system from our country is confronted with.

Keywords: mediation, procedure, amiable, rightful solution.

I. Medierea e o procedură adiacentă sistemului juridic modern de soluționare a conflictelor apărute în diverse raporturi sociale(private sau publice) oarecum nouă, apărută în a doua jumătate a secolului XX în S.U.A.¹

Ca manifestare, medierea a existat însă din timpuri vechi, înainte de apariția unui sistem judiciar organizat. Încă din cele mai vechi timpuri au existat conflicte în cadrul raporturilor dintre oameni (la nivel familial, social, etc) sub diferite forme, iar drept urmare, conducătorii de triburi sau bătrânii comunităților respective erau priviți ca fiind posesorii dreptului de a aplana aceste conflicte. Astfel, fiecare dintre părțile implicate își expunea punctul de vedere asupra conflictului creat, iar cei menționați, în urma cercetării faptelor și urmărilor lor, dădeau o soluție echitabilă.

O dată însă cu evoluția societății umane și apariția statului, înmulțirea conflictelor a impus constituirea unui sistem judiciar de soluționare a lor, dreptul apărând ca o structură perfectabilă în timp.

Apariția sistemului de drept a generat interesul oamenilor în obținerea dreptății prin impunerea judecătorului, rezolvarea conflictelor pe cale amiabilă coborând pe un loc secund, iar treptat chiar fiind aproape abandonată.

În decursul timpului însă, dezvoltarea societății și a tehnicii, au determinat o mare amploare a sistemelor judiciare cu numeroase și noi conflicte, aflate în permanentă creștere. Astfel s-au conturat probleme ale sistemului clasic de drept, instanțele de judecată devenind incapabile în acțiunea de a rezista numărului tot mai mare de litigii. Actul de justiție a început, din păcate, să fie pus la îndoială sub aspectul calității lui, perioada judiciară de soluționare a cazurilor a devenit din ce în ce mai lungă, iar judecătorii suprasolicitați. Toate aceste realități conturau nevoia găsirii de soluții rapide și alternative de rezolvare a conflictelor. Acesta e motivul pentru care în secolul XX judecătorii și avocații din SUA au devenit tot mai interesați de mediere și de crearea unui cadru legal -normativ și procesual- pentru aceasta, în speranța soluționării litigiilor printr-o modalitate productivă.

Astfel, prin anii 1970 apar primele procese de mediere, care au fost pregătite de avocați.², iar ulterior procedura de mediere a fost consolidată în toate statele din SUA,

¹ Anches Diana Ionela, *Medierea în viața social-politică*, Ed. Universitara, București 2010,p.102

² Anches Diana Ionela, op. cit., pp.303-304

înregistrând efecte pozitive, marea majoritate a litigiilor găsindu-și rezolvarea prin soluții acceptate de părțile din respectivele conflicte.

În Europa procedura medierii s-a făcut simțită în special după anii 1990, tot ca o soluție la problema instanțelor confruntate cu litigii tot mai numeroase și complexe, având exemplul SUA în ceea ce privește buna soluționare a conflictelor dintre indivizi, cât și constatarea că această procedură sprijinea și orientarea oamenilor către dialog și îndreptarea relațiilor sociale. Astfel, indirect, se conturau din nou buna credință și buna voință între indivizi, dialogul dintre părți și mediator încurajând analizarea conflictului și înțelegerea lui, iar în final găsirea acelei soluții convenabile tuturor părților acestuia. Practic, s-a constatat rolul extrem de important, vital am putea spune, pe care îl are comunicarea în toate domeniile vieții oamenilor.

În aceste condiții procedura medierii a devenit importantă în state europene precum Franța, Marea Britanie, Belgia, Germania, Olanda, Spania etc, fiind susținută de avocați, judecători, procurori, juriști.

În România medierea a apărut mai târziu, cam după anul 2000, ca de altfel și în celelalte state fost comuniste. Dealtfel una dintre condițiile de aderare a țării noastre la U.E a reprezentat-o legiferarea medierii ca procedură capabilă să rezolve multe dintre litigiile de pe rolul instanțelor, în scopul evitării aglomerării prea mari a acestora și creșterii calității actului de justiție. În aceste împrejurări, în anul 2006 a fost promulgată Legea nr. 192 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, lege careia de-a lungul timpului i s-au adus și i se aduc îmbunătățiri.

II. Politicile europene privind medierea

La nivelul U.E s-au constatat efectele pozitive ale medierii pentru viața socială cât și pentru fiecare individ în particular, dovedite în principal prin creșterea calității actului de justiție urmare a diminuării numărului de dosare pentru fiecare judecător (național), cât și prin îmbunătățirea comunicării între persoanele ajunse la conflict și economisirea de timp și bani pentru aceștia. Din acest motiv în U.E a fost încurajată aplicarea acestei proceduri în soluționarea conflictelor familiale, a celor private dintre persoanele fizice, în conflictele de gravitate redusă din materie penală. În acest sens au fost create de liderii politicilor europene reglementări de natură consultativă și de ghidare sub forma Recomandărilor în materie de mediere, în materie civilă, comercială, a relațiilor de familie, administrativă și penală.

Rolul acestor Recomandări era cel de a orienta statele în legiferarea procedurii de mediere. Aceste Recomandări la care ne referim sunt :

a). Recomandarea nr. 1 din 1998 privind medierea familială- referitoare la acele conflicte ce apar intrafamiliar și cu privire la : divorț sau separarea în fapt a părinților ce au locuit împreună fără a fi căsătoriți, custodia comună a copiilor, partajul bunurilor comune ce au fost dobândite pe perioada căsătoriei și alte conflicte conturate între soți.

În preambulul acestei Recomandări se prevede că medierea conflictelor născute din raporturile familiale are drept ținte :

- îmbunătățirea comunicării dintre membrii familiei ;
- diminuarea gradului de conflict dintre părțile în litigiu ;
- ducerea spre o soluționare amiabilă a conflictului ;
- garantarea continuării legăturilor dintre părinți și copii ;
- contribuția la diminuarea costurilor economice și sociale generate de divorț ori separare, pentru părți, dar și pentru state ;
- scăderea perioadei de timp necesară pentru soluționarea conflictului .

Această Recomandare a Consiliului de Miniștri aprecia procedura medierii drept un factor favorizant al reînchegării raporturilor de familie .

State precum Marea Britanie și Franța au reglementat procedura ca o fază prealabilă obligatorie înaintea sesizării instanței de judecată, convinge de beneficiile ei în raporturile familiale.³

În România, în prezent medierea familială se află la faza de integrare încă, procedura neavând caracter prealabil obligatoriu.

b.) Recomandarea nr. 19 din 1999 privind medierea în materie penală.

În materie penală medierea are legătură cu politicile restaurative care vizează în principal integrarea socială a făptuitorului, reabilitarea lui socială, punerea accentului pe latura nonsanționatoare a faptelor cu grad redus de pericol social și soluționarea pe cale amiabilă a conflictului apărut, prin acoperirea pagubelor infracțiunii.

În marea majoritate a statelor europene medierea penală este admisă și utilizată în cazul infracțiunilor cu un grad de pericolozitate socială scăzut și, în general, în situațiile în care răspunderea penală a făptuitorului e înlăturată prin împăcarea lui cu persoana vătămată ori prin retragerea plângerii prelabile de către aceasta.

În România medierea penală a fost legată de ocuparea de către victimă a primplanului rezolvării conflictului penal, de dreptul ei la scuze și acoperirea pagubelor într-un timp și mod echitabile și de principiile de reintegrare socială a autorului faptei. S-a concluzionat că detenția individului nu rezolvă și problemele din perioada postdetenție legate de integrarea lui în societate ci, din contra, accentuează comportamentul penal al făptuitorului, fapt ce duce la concluzia că sistemul sancționator generează daune societății. Totodată, au fost avute în considerare și rațiunile de ordin financiar legate de cheltuielile necesare a fi făcute cu întreținerea zilnică a condamnaților aflați în detenție. De altfel, pentru aceste considerente a fost introdus și arestul la domiciliu în actuala legislație penală.

În materie penală, așa cum se desprinde și din Recomandarea europeană, este necesar ca mediatorii să primească o formare potrivită anterior numirii în funcție și ulterior una continuă pe perioada desfășurării activității. În practică însă, apar probleme în ce privește aptitudinea de a media un conflict de natură penală

c.) Recomandarea nr. 9 din 2001 privitoare la căile alternative de soluționare a litigiilor dintre autoritățile administrative și persoanele private.

Această Recomandare în vedere o apropiere a autorităților administrative de cetățeni și rezolvarea mai rapidă a conflictelor administrative, degrevarea instanțelor judecătorești de o serie de cauze ce ar putea fi soluționate amiabil, diminuarea costurilor și scurtarea timpului de soluționare și apelarea la principiul echității.

Potrivit Recomandării, reglementarea căilor alternative trebuie să :

- garanteze părților informarea necesară referitoare la posibilitatea recurgerii la căi alternative
- garantarea independenței și imparțialității mediatorilor
- asigurarea, cât de mult posibil, a transparenței în utilizarea căilor alternative și un grad de discreție necesar
- garantarea executării soluțiilor date prin căile alternative folosite.

Medierea se poate fi întreprinsă de părțile implicate, de un judecător ori poate fi stabilită ca obligatorie prin lege; mediatorii trebuie să aibă întâlniri separate cu fiecare parte implicată pentru a găsi soluția în cauză și pot îndemna autoritatea administrativă să anuleze, retragă ori modifice actul administrativ, din motive de legalitate ori de oportunitate.

d.) Recomandarea nr. 10 din 2002 privind medierea în materie civilă

³ Corina Costea, Experiment în dreptul civil francez- medierea familială obligatorie, www.medierenet.ro/2013/08/23

În materie civilă există o diversitate de conflicte, iar medierea civilă poate avea ca obiect orice conflict din orice ramură de activitate ca de exemplu conflicte comerciale, conflicte de proprietate, de creanță, legate de posesie, conflicte de muncă, etc. Evident că și scopul ei constă în diminuarea numărului de litigii deduse instanțelor și prin aceasta, îmbunătățirea actului de justiție.

e.) Directiva Europeană 52 din 2008 privind medierea în materie civilă și comercială

Toate reglementările enumerate, la un loc cu analizele, discuțiile și proiectele pilot realizate în statele U.E, au dus la concluzia necesității unei directive în această materie a medierii conflictelor ca o nevoie urgentă a sistemului judiciar drept alternativă bună pentru părțile în conflict. Directiva dorea a aduce ca noutate o uniformizare a sistemului de promovare și implementare a producerii medierii în întreg cuprinsul U.E. Astfel, Directiva impunea statelor U.E să promoveze medierea prin : programe naționale, informarea publică și practicienii în drept care deja lucrau în cauzele ce includeau conflictele dintre cetățeni.

Prin această Directivă se dorea sporirea numărului de conflicte mediate, soluționarea amiabilă a cât mai multor conflicte și degrevarea instanțelor judecătorești. Statele aveau posibilitatea de a impune un mod anume de a recurge la mediere fie înainte, fie după desfășurarea procedurii judiciare, ca o obligație, fapt ce se deduce și din preambulul Directivei unde se prevede că “ obiectivul de a asigura un acces mai bun la justiție, ca parte a politicii U.E de instituire a unui spațiu de libertate, securitate și justiție, ar trebui să includă accesul la metode de soluționare a litigiilor atât pe cale judiciară, cât și extrajudiciară. Prezenta directivă ar trebui să contribuie la buna funcționare a pieței interne , în special în ceea ce privește disponibilitatea serviciilor de mediere ”(art.5).

Pentru analizarea și și revizuirea efectelor acestei Directive s-a statuat ca nu mai târziu de 21 mai 2016 , Comisia să prezinte Parlamentului European, Consiliului și Comitetului Economic și Social European un raport cu privire la aplicarea Directivei . Acest raport va analiza modul de evoluție a medierii în U.E. și impactul Directivei în statele membre și, dacă se va aprecia necesar, va fi însoțit de propuneri de adaptare a actului .

În unele țări europene s-a legiferat obligativitatea recurgerii mai întâi a procedurii de mediere , mai înainte de sesizarea instanțelor judecătorești competente în soluționarea conflictelor existente, putând da în acest sens exemplul Italiei unde există o asemenea lege cu valabilitate până în 2017 și unde se înregistrează efecte pozitive ale acestei obligativități, având în vedere că au fost înregistrate statistic până acum peste 200000 de conflicte soluționate prin procedura de mediere⁴.

Și în România a fost adoptată legea privind medierea, nr. 192/2006, ce a fost îmbunătățită în decursul timpului. Acest fapt a dus la creșterea numărului de mediatori , iar prin legea nr. 115/2012 s-a introdus sancționarea celor care, aflați într-un conflict, nu respectă obligativitatea procedurii de mediere cu inadmisibilitatea chemării în judecată , lege care a intrat în vigoare din 1 august 2013.

În ciuda prevederilor legale existente, totuși, în țara noastră medierea este puțin folosită de populație încă, însă rămâne de văzut urmarea prevederilor legale pe un termen mai lung de timp de acum încolo. Totuși, se înregistrează o creștere a cauzelor soluționate prin procedura medierii, dacă avem în vedere Raportul Consiliului Superior al Magistraturii privind starea justiției⁵.

⁴ Dorin Ilie, Politicile europene în domeniul medierii, ca soluție alternativă la instanțele de judecată, www.juridice.ro, accesat în 15.04.2014

⁵ În Curieruljudiciar.ro/2012/04/03

Dealtfel, deși cele mai multe state au un sistem de punere la dispoziție a serviciilor de mediere , procedura nu este totalmente cunoscută de cetățeni și foarte puțini recurg la ea pentru a-și soluționa conflictele în care sunt părți.

În Comisia pentru Afaceri Juridice a Parlamentului European a fost prezentat, la 1 ianuarie 2014, un studiu de impact al Directivei nr. 52/2008 privind medierea, ocazie cu care s-au făcut propuneri pentru luarea de măsuri de sporire a numărului de cauze mediate la nivelul U.E, optându-se pentru o intervenție legislativă care să includă un model de mediere obligatoriu , măcar pentru anumite cauze și pentru informarea publică prin intermediul unor programe regionale sau naționale .

S-a stabilit ca dată următoare pentru analizarea efectelor Directivei la care ne referim, anul 2016 pentru care, se dorește și găsirea unei soluții de uniformizare a unor proceduri la nivel de Uniune, referitoare atât la modalitatea de evaluare și autorizare a mediatorilor , cât și la soluționarea unor tipuri specifice de conflicte ce se pot soluționa prin mediere, precum cele legate de familie, aspectele comerciale ori unele din cele de natură civilă.

Apreciem că este binevenită stabilirea atentă a unor reguli cel puțin cu privire la calitatea de mediator și cine o poate deține. În România , de exemplu, în practică s-au înregistrat dificultăți în această activitate de mediere și una dintre cauze credem că a fost și e reprezentată de persoanele ce pot oferi servicii de mediere. Inițial aveau autorizarea de a desfășura această activitate doar avocații și juriștii, adică cei cu o pregătire juridică adecvată. Cadrul legislativ actual dă posibilitatea de practicare a profesiei de mediator oricăror persoane care îndeplinesc anumite condiții cerute de lege , indiferent de studiile superioare absolvite. Considerăm că aceasta nu reprezintă un avantaj întotdeauna ci, poate, ar fi necesară o regândire a condițiilor cerute pentru a dobândi calitatea de mediator. Aceasta pentru că nu toți cei care dețin autorizarea necesară cunosc și situațiile ce țin de practica judiciară . Dacă se dorește a se da posibilitatea oricui să desfășoare o asemenea activitate, poate că ar trebui gândit mai bine domeniul în care cei autorizați să poată efectua mediere. De exemplu, în cazul în care cel care a dobândit calitatea de mediator are ca profesie de bază cea de medic, ar fi util, credem, să i se permită să soluționeze pe calea medierii acele conflicte care apar în legătură cu aspecte ce țin de domeniul dreptului medical sau , un inginer, ar trebui să poată desfășura o procedură de mediere doar pe conflicte ce țin de domeniul pregătirii sale profesionale ori apropiate acesteia. Credem că aceste amănunte ar fi necesare a fi avute în vedere întrucât cei autorizați în mediere ar putea folosi cunoștințele cumulate în cursul carierei lor și ar avea șanse mai mari de reușită în procedura pe care ar desfășura-o , fapt care ar fi, evident , și în favoarea părților din conflict care, ar beneficia de cunoștințele și pregătirea unei persoane cu experiență în natura și soluționarea raportului conflictual în care se află. Pe de altă parte, avantajul ar fi și pentru persoana mediatorului care, s-ar confrunta cu situații pentru care are capacitatea certă de a găsi soluții , fapt incert însă dacă ar trebui să medieze conflicte din alte domenii ale relațiilor sociale mai puțin cunoscute lui, ca de exemplu din sfera relațiilor familiale sau comerciale ori penale, pentru care nu are nici pregătirea teoretică de bază (în exemplele date mai sus cel puțin). Acesta credem că este în prezent și unul dintre motivele pentru care se recurge puțin la mediere, tocmai datorită și reticenței , poate, pe care o au părțile aflate în conflict față de pregătirea și priceperea persoanelor ce au primit autorizarea de a media (pe lângă experiența mediatorilor , procedura ar putea fi accesată mai mult de cetățeni dacă ar exista informarea permanentă și reală a acestora și existența unor taxe convenabile pentru cei interesați).

De altfel, Directiva 52/2008 și Recomandările anterioare privind medierea la nivelul U.E prevăd necesitatea ca mediatorii să aibă calificări în domeniul rezolvării pe cale amiabilă a conflictelor. Credem că această necesitate nu trebuie limitată numai la absolvirea unor

cursuri speciale de pregătire inițială a celor care doresc să devină mediatori, cursuri care, de altfel, în țara noastră se fac, ci ar trebui interpretată și ca fiind de absolută necesitate existența pregătirii reale și experiențelor mediatorilor în domeniul în care apar conflictele.

III. Concluzii

Problema privind existența și îmbunătățirea activității de mediere ține de politica fiecărui stat al U.E. Această procedură își face utilă și benefică prezența prin dovedirea capacității de degrevare a instanțelor judecătorești de un număr cât mai mare de cauze ce se pot relativ ușor soluționa pe cale amiabilă și, astfel, prin contribuția la îmbunătățirea actului de justiție. Atât timp cât se poate face dovada acestor efecte ale sale, medierea este o procedură bine venită și care trebuie încurajată și susținută la nivelul fiecărei fiecărui stat European, fiind un sprijin pentru cetățeni și pentru îmbunătățirea dialogului și comunicării dintre aceștia .

În literatura de specialitate și la nivel politic în țara noastră se apreciază că un mod de încurajare a cetățenilor de a recurge la această procedură ar fi oferirea de stimulente financiare precum scutiri de la taxe de timbru sau ajutor public judiciar, cât și sancționarea celor care nu recurg la această procedură în cazurile în care legea o cere. De altfel, s-a și încercat de către legiuitor de a veni în sprijinul cetățenilor prin lămurirea lor asupra beneficiului acestei proceduri prin introducerea “ procedurii de informare” din partea mediatorilor. (prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 90/2012 de modificare a art. 2 din Legea 192/2006) sub sancțiunea inadmisibilității cererii de chemare în judecată pentru neîndeplinirea obligației de informare.

BIBLIOGRAFIE

I.Studii, cărți

1. Anches Diana Ionela, *Medierea în viața social-politică*, Ed. Universitara, București 2010,p.102

2. Corina Costea, *Experiment în dreptul civil francez- medierea familială obligatorie*, www.medierenet.ro/2013/08/23

3. Dorin Ilie, *Politicile europene în domeniul medierii, ca soluție alternativă la instanțele de judecată*, www.juridice.ro

4.Nicolae Zecheru, *Medierea unor conflicte de natură penală, alternativă pentru modernizarea sistemului judiciar*, Ed. Min. Afacerilor Interne, București 2013

II.Reviste

5. Curieruljudiciar.ro/2012/04/03